

065 – politiets ukjente kode

Metoderapport Skup

Oslo, 15.01.2024

2

2

Innsendere

Kenneth Fossheim
kenneth.fossheim@tv2.no
+47 452 33 034

Ingvild Fjelltveit
ingvild.fjelltveit@tv2.no
+47 418 51 746

Magnus Braaten
magnus.braaten@tv2.no
+47 454 99 424

Reportasjeledere

Jonas Falao Liahagen
Ingrid Fredriksen
Niklas Lysvåg

Andre bidragsytere

Anniken Hjertholm, Leder, Lab2
Hannah Amanda Hansen,
datajournalist (jobber nå i NRK)
Aslak Eriksrud, Kommentator, TV 2

Kontaktperson

Kenneth Fossheim
kenneth.fossheim@tv2.no
+47 452 33 034

En ekstra takk til

Fotografene Christian Roth Christensen, Magnus Nøkland, Tom Rune Orset, Nils Christian Solli, Kristian Haug Hansen, blant flere. Kristine Malde Lende, Vidar Håland, Anna Ragnhild Røynstrand for utvikling og presentasjon. Nyhetsredaktør Karianne Solbrække og nyhets sjef Fredrik Kirkevold. Sindre Granly Meldalen i Presseforbundet.

Publisert fra

August 2023
Arbeidet fortsetter i 2024.

Redaksjonen

TV 2 Nyheter
Dronning Eufemias gate 11
0191 Oslo

Innhold

Innledning	1
Metode – del 1	1
Drapet på gravlunden	1
Hva kunne Kripos gi oss?	2
Liste over henleggelse for drapdømte	2
Innhenting av TPH-dommer	3
Kartlegging av straffehistorikk	3
Innsyn i oversikt over henleggelse	3
Faktasjekk av Kripos sine data	4
Feil i utvalget	4
Manuell kobling av to datasett	5
Kontrollert innsyn i 212 henlagte saker	6
Avslaget i Oslo, klagen og gjennombruddet	6
Innsynet som endret alt	7
Flyturer, minnepinner og masing på Olav Sandnes	8
Systematisering av henleggelse: «Moderdokumentet» blir født	9
Spørreundersøkelser om evaluering og kapasitet	9
Den ukjente historien om drapet på Sigrid (16)	10
En formulering i dommen	10
Chris tar kontakt	11
Sykehuset advarer	11
Samtykkekompetanse til besvær	12
Rettsmøtet i august	12
Etikk og tilsvar uten samtykkekompetanse	13
Sårbare kilder – etikk og vurderinger	14
Metode – del 2	15
Dypdykk i data – smartinnsyn blir født	15
Slik fant vi Bente og enkemannen	16
Innsyn i nøkkelinformasjon - meroffentlighetsprinsippet	17
Innsyn i seksuallovbrudd	17
Manuell gjennomgang av 552 henleggelse	17
Sortere etter strafferamme	18
Kost/nytte i graving	18
Faktasjekk med Kripos	18
Organisering av arbeid/publiseringstrategi	18
Nyhetspoeng og etterspill:	19
Full liste over publiseringer	21
Digitalt	21
TV 2 Nyheter og Play	24
TikTok	26
Vedlegg:	28

Innledning

I et vindu i Bergen henger en liten glassengel. I ti år har Christine sørget over lillebroren Kristian. Han ble drept med 25 knivstikk på Herdla i 2013, av en kamerat som var psykisk syk. Drapsmannen hadde tidligere vært anmeldt for 74 lovbrudd, som alle ble henlagt. Det kom ikke frem under rettssaken etter drapet. Ti år senere var det TV 2 som fortalte Christine om gjerningsmannens omfattende kontakt med politiet før drapet.

Da Sigrid Giskegjerde Schjetne (16) ble bortført og drept i 2012, var hele Norge rystet. Foreldrene hennes har i en årrekke ønsket svar på hvorfor datterens drapsmann slapp ut fra psykiatrisk sykehus bare måneder før drapet. Først da TV 2 fikk innsyn i helt ukjente opplysninger, fikk de svar.

Kona Anni var det snilleste mennesket Are Godager kjente. Da hun ble brutalt drept med kniv på et Nav-kontor i Oslo i 2013, endret livet seg for alltid. Det TV 2 kunne fortelle om drapsmannens handlinger i årene før drapet, sjokkerte ham.

TV 2 har for første gang avdekket hvor alvorlig kriminalitet som er henlagt av politiet mot personer som senere tok noens liv. Sakene ble henlagt med kode 065, tvil om tilregnelighet. Gjennom å få innsyn i tusenvis av politidokumenter om 212 lovbrudd henlagt på denne koden, kunne vi legge frem helt ny og vesentlig informasjon om en rekke store drapssaker. Vi har bygget datasett og systematisert store mengder opplysninger.

Det var knyttet helt spesielle problemstillinger til en av de drapstdømte. Midt i TV 2s arbeid ble han fratatt samtykkekompetansen, uten at han fikk oppnevnt verger. Det ble en etisk og praktisk floke, spesielt i tilsvarsrundene, som det tok lang tid med systematisk arbeid å løse.

Gjennom kreativ bruk av meroffentlighetsprinsippet fikk vi også innsyn i detaljerte opplysninger om nyere enkeltsaker. Slik kunne vi dokumentere at kode 065 brukes til å henlegge alt fra grove overgrep mot barn til knivstikking der ofrene blir hardt skadd. Selv når offeret dør som følge av brutal vold, kan saken henlegges.

Metode – del 1

Drapet på gravlunden

Ideen til TV 2s prosjekt startet vinteren 2019, da Bjørg Marie Hereid (67) ble drept med øks av en psykotisk mann på en gravlund i Haugesund. I dekningen kom TV 2 i kontakt med en mindreårig gutt som fortalte at han ble ranet av drapsmannen

halvannet år tidligere. Da ransofferet viste oss påtalevedtaket fra politiet, stusset vi over begrunnelsen. Politiet brukte henleggelseskode 065, tvil om gjerningspersonens tilregnelighet, da de la bort saken. For oss var praksisen rundt denne koden ukjent. Vi stilte oss spørsmålet: *Kan det være flere psykisk syke drapsmenn som har 065-henleggelse bak seg?*

Reporterne hadde sittet i retten i mange drapssaker og tenkt at «dette var en varslet katastrofe». Vi hadde lenge ønsket å sette i gang et journalistisk prosjekt rundt politiets rolle i slike saker. At det fantes en egen kode for slike henleggelse, ga oss muligheten til å se på praksisen mer systematisk. Dersom en person hadde fått anmeldt saker mot seg som ble etterforsket og så henlagt, ville dette fortelle noe om hva politiet visste om dem før drapene.

Hva kunne Kripos gi oss?

Vi startet med en bakgrunnssamtale med Kripos, som er ansvarlig for det norske straffesaksregisteret. Her registreres alle anmeldelser og hvilken reaksjon de fører til, også henleggelse. Ettersom psykisk syke binder opp mye ressurser hos politiet og står bak en betydelig andel drap, mente Kripos at det var gode grunner til å vise velvilje overfor oss. Kripos fortalte at to henleggelseskoder kunne være relevante. Den ene var kode 065, tvil om tilregnelighet. Den andre, kode 066 (utilregnelig på grunn av sinnslidelse), var ikke lenger i bruk.

Begge kodene hadde eksistert i 20 år, men vi fant ikke noe systematisk journalistikk rundt bruken av dem. I samme periode var bruken av kode 065 nesten doblet. Koden kan brukes når det er «klare holdepunkter» for at en person er utilregnelig. Det finnes ikke noe tak på hvor mange ganger politiet kan henlegge saker mot samme person. Det finnes heller ingen øvre grense for hvor alvorlig kriminalitet som kan henlegges med kode 065. Det følger ikke nødvendigvis noen krav om behandling når sakene henlegges. Det kunne synes som at psykisk syke lovbrøtere kunne gjøre nesten hva som helst, og likevel bli sluppet rett ut på gata igjen.

Liste over henleggelse for drapdømte

Utilregnelige personer skal ikke dømmes til fengsel, men til tvungent psykisk helsevern (TPH). Vi ønsket å undersøke hvor mange som var dømt til TPH for drap, som også hadde fått saker henlagt med kode 065. Vi ba derfor om innsyn i antall personer som var dømt til TPH for drap i perioden 2011 til 2020, og en oversikt over hvor mange av dem som hadde fått saker henlagt med kode 065 og 066. Da vi søkte innsyn, var 2020 det siste året med rettskraftige dommer.

Henleggelsene kunne si noe om hvorvidt politiet kunne ha fanget opp disse personene før drapene. Vi ville av samme grunn sjekke om noen som var dømt til TPH for drap, også *tidligere* hadde vært dømt til TPH for annen kriminalitet. I så fall var det interessant hvordan personene – selv under eller etter tvungen behandling –

kunne begå et drap. Senere valgte vi å kun konsentrere prosjektet om 065-henleggelse, men sjekk av disse dommene viste seg likevel å bli nyttig, da det hjalp oss med identifiseringsjobben senere.

Innhenting av TPH-dommer

Kripos oppga at 54 personer var dømt til TPH for drap i tiårsperioden vi undersøkte. 23 av dem hadde 065-henleggelse bak seg, mens fire hadde en tidligere dom på TPH før de begikk et drap. Totalt visste vi da at 27 personer hadde hatt dokumentert kontakt med politiet i en eller annen form før de drepte. Vi ville finne ut hvem de 27 personene var, men Kripos kunne ikke levere ut identiteten deres av personvern hensyn.

Planen ble da å først få tak i de 54 aktuelle drapdommene og lete etter de 27 personene blant dem. Vi gikk derfor til Domstoladministrasjonen, men de kunne ikke skille ut drapdommer som endte med tvungent psykisk helsevern fra de som endte med fengsel, forvaring eller frifinnelse. Vi fikk en liste over saksnumrene til alle drapdommer i tiårsperioden, og gikk til hver domstol og fikk ut dom for dom. Totalt ble det nær 500 dommer. Dette tok flere måneder. Vi leste gjennom alle domsslutningene og skilte ut alle som endte med dom på overføring til tvungent psykisk helsevern.

Problemet var at vi da satt igjen med 50 TPH-dommer og ikke 54, som Kripos hadde oppgitt. Vi måtte finne fire dommer til. De fant vi gjennom blant annet å kryssjekke dommene vi hadde innhentet, mot NTBs årlige oversikt over drap. Der fant vi drapssaker som ikke hadde kommet med i listen. Den siste dommen fant vi ved å søke i domstolenes berammingslister. Der dukket det opp en forlengelsessak mot en mann dømt til TPH for drap. Til slutt satt vi med alle de 54 TPH-dommene. Nå startet jobben med å identifisere de 27 personene vi jaktet på.

Kartlegging av straffehistorikk

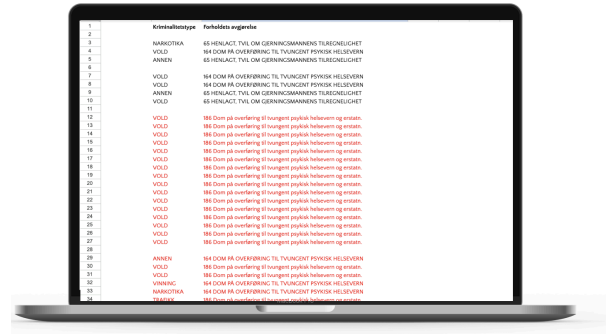
Vi antok at flere av de 54 drapdømte hadde et langt rulleblad. Vi gikk derfor til domstolene og ba om alle *tidligere* dommer på de 54 personene. Vi gjorde dette for å skaffe mest mulig informasjon om hver enkelt. En dom inneholder ofte helseopplysninger, fakta om boforhold, tidligere dommer, navn på ofre for kriminaliteten og lignende. Vi logget nøkkelinformasjonen fra alle dommene manuelt i et skjema. Dette ble til et omfattende datasett, som ble helt sentralt for senere å kunne koble opplysninger mot Kripos sine data.

Innsyn i oversikt over henleggelse

En dom inneholder svært sjelden opplysninger om tidligere henlagte saker. Henleggelse er ikke en del av en persons straffeattest, heller ikke når lovbruddet beviselig har skjedd, slik tilfellet ofte er med 065-henleggelse. Offentligheten får i de

færreste tilfeller vite om saker som blir henlagt og hva som har skjedd. Til nå visste vi bare at det var 27 drapstrømte som hadde henleggelses eller dommer knyttet til utlignelighet, men vi visste ikke hvem det gjaldt eller noe om alvorlighetsgraden i sakene. Vi måtte tilbake til Kripos. De svarte at de ikke kan levere ut identifiserende opplysninger. *Hva kunne de gi oss i anonymisert form?*

Vi ba om å få en liste som viste hvor mange 065-henleggelses hver av de 27 personene eventuelt hadde, og opplysning av TPH-dommene. Vi fikk tilbake et Excel-skjema med 325 rader. Kripos oppga at en tom rad i skjemaet markerte overgangen fra én person til en annen. Personer markert i rødt hadde dom på TPH før drapet.

Faktasjekk av Kripos sine data

Da vi gikk gjennom det anonymiserte skjemaet person for person, trodde vi at drapstrømmen skulle være tydelig markert. Det var den ikke. Listen manglet dessuten årstall. Et enda større problem var at vi talte oss frem til at Kripos hadde levert ut data knyttet til 28 personer, og ikke 27, som de innledningsvis hadde oppgitt var totalen. Vi spurte om hvorfor, og ba om og fikk tilbake en oppdatert liste med årstall. Kripos sa samtidig at årstallene viste når politiet hadde registrert saken i sine systemer, noe som ikke nødvendigvis sammenfalt med når hendelsen skjedde. Det var fortsatt ikke mulig å se hvilken TPH-dom som var selve drapstrømmen i oversikten.

Script for å finne feil

Dessuten hadde antallet «bolker» i skjemaet, som skulle vise antall personer, nå gått ned igjen fra 28 til 27 personer. Vi var forvirret. Vi skrev derfor et script for å sammenligne de to listene for å se etter avvik som kunne forklare dette. Slik fant vi ut at to personer trolig var blitt slått sammen til én i liste nr to. Vi spurte Kripos, som bekreftet dette og sa det var fordi to personer hadde lignende etternavn. De sendte tilbake en justert liste over 28 personer, og forklarte at dette var det rette antallet, ikke 27 som de opprinnelig hadde oppgitt.

Feil i utvalget

Mens vi jobbet med koblingen mellom Kripos-listen og vårt eget datasett over all straffehistorikk for de 54 drapstrømte, oppdaget vi noe. Vi hadde bedt Kripos levere ut anonymiserte opplysninger om drapstrømte som hadde fått saker henlagt på kode 065 eller som hadde en TPH-dom før drapet. Vi stusset derfor over at flere av personene Kripos hadde merket rødt, utelukkende hadde TPH-dommer fra samme år. *Kunne dette dreie seg om forhold som ble avgjort samtidig som drapstrømmen?*

Vi visste også at mange er under tvungen psykiatrisk behandling i Norge uten at de har fått en dom, da slik tvang også kan besluttes av en psykiater. *Kunne noen av dem ha havnet i listen?* I så tilfelle ville flere personer ikke høre hjemme i utvalget vårt.

Vi spurte Kripos, som gikk gjennom sine data på nytt. De bekreftet at det var feil i listen, og at vår teori stemte: De hadde tatt med personer som var på tvungen behandling uten en dom. I tillegg hadde de tatt med personer som var dømt til tvungent psykisk helsevern for forhold begått *etter* drapet. Slik kom vi frem til at åtte personer skulle ut av Kripos sin liste. 20 personer stod igjen. Av dem var 19 personer registrert med 065-henleggelse, mens én hadde en tidligere dom på TPH.

Dialogen med Kripos pågikk i flere måneder. Erfaringen vi gjorde, var at det nyttet å stille detaljerte spørsmål om hva dataene viste, og samtidig begrunne *hvorfor* vi ønsket de ulike opplysningene. Selv om de ikke ville gi ut opplysninger som direkte kunne identifisere personene, gikk de nå med på å legge inn opplysninger om straffehistorikken på hver enkelt, fordi vi argumenterte med at det ville bidra til bedre forståelse av personene. Slik fikk vi stadig mer data i listene, som ble rettet og justert av Kripos for hver runde.

2006	Narkotika	53 VEDTATT FORELEGG PÅ BOT
2006	Narkotika	53 VEDTATT FORELEGG PÅ BOT
1 Gammel nr 7 er ny nr 5		
2021	Vold	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET
2007	Narkotika	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET
2007	Vold	186 Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern og erstatn.
2007	Annen	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET
2007	Vold	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET
2007	Skatteverk	184 DOM PÅ OVERFØRING TIL TVUNGET PSYKISK HELSEVERN
2016	Vold	58 HENLACT PÅ GRUNN AV BEVISETS STILLING
2016	Narkotika	103 HENLACT TILT STRAFFBÅT FORHOLD BEVIS
2009	Narkotika	109 HENL FORDI MISTENKTE VAR UNDER 15 ÅR - OVERSENDT BARNEVERN
2009	Narkotika	109 HENL FORDI MISTENKTE VAR UNDER 15 ÅR - OVERSENDT BARNEVERN
2006	Vold	57 HENLACT FORDI MISTENKTE VAR UNDER 15 ÅR
2 Gammel nr 8 er ny nr 6		
2013	Undermålingsaker	76 AVGJORT UTEFOR STRAFFESAK
2013	Vold	186 Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern og erstatn.
2012	Seksalloforbudt	58 HENLACT PÅ GRUNN AV BEVISETS STILLING
2012	Undermålingsaker	76 AVGJORT UTEFOR STRAFFESAK
2012	Undermålingsaker	76 AVGJORT UTEFOR STRAFFESAK
2012	Annen	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET
2012	Annen	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET
2012	Vold	186 Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern og erstatn.
2012	Vinning	108 HENLACT FORDI PÅTALEREGJERINGEN ER FOR SENT FREMSATT
2012	Vold	65 HENLACT TVIL OM GJERNINGSMANNENS TILBECELICHET

1 Kripos rettet utvalget og rekkefølgen

2 Kripos la ved straffehistorikk

Teser for drapsår

Uten å vite drapsåret var arbeidet med å identifisere nesten umulig. Vi hadde fått beskjed om at drapsdommene var merket som «vold» i listen fra Kripos, men det gjaldt også alle andre voldslovbrudd. Kripos forklarte at det var et bevisst grep for at ikke TV 2 skulle klare å koble hver enkelt person i den anonymiserte listen til konkrete drapsdommer. Det gjorde vår jobb mer krevende. *Kunne vi likevel i listen klare å resonnerer oss frem til året for drapet?* Det var en nøkkel for å kunne koble hver person til rett dom. Vi visste at drapet var merket som «vold», og at drapsdommen var siste eller nest siste dom i listen, for det hadde Kripos også oppgitt. Når det gjaldt personene som kun hadde én TPH-dom merket som vold, visste vi at dette var drapsdommen. Der vi var usikre, markerte vi tydelig og måtte innhente flere opplysninger.

Manuell kobling av to datasett

En annen utfordring var at Kripos i listen ikke oppga lovbruddene etter paragrafer i straffeloven, men etter overordnet kriminalitetstype, som vold, vinning eller narkotika. I vårt eget datasett over straffehistorikken til de 54 drapsdømte hadde vi registrert

lovbrudd etter paragraf i straffeloven. Vi valgte derfor å gå gjennom begge datasettene manuelt, for å sammenligne og diskutere punkt for punkt. Vi sorterte begge datasett kronologisk for å sammenligne år for år. Vi så på de ulike personene, årstall for drap og straffehistorikk i vår oversikt, og vurderte dette opp mot listene fra Kripos og mulig drapsår, samt kriminalitetstype. Slik jobbet vi med å sannsynliggjøre hvem som var hvem. I tillegg så vi på kombinasjoner av opplysninger, slik at vi kunne argumentere for hvem av de 54 som matchet med hvilken person i Kripos-skjemaet. Det ga konklusjoner som dette: *NN matcher drapsår og antall forhold i Kripos sin liste vs TV 2s oversikt over straffehistorikk. Ingen andre av de 54 har denne unike kombinasjonen av årstall, kriminalitetstype og rekkefølge (vold + skadeverk + vold) i straffehistorikken.*

Kontrollert innsyn i 212 henlagte saker

Vi satt nå med Kripos sin liste over 20 drapstrømte som hadde vært anmeldt for saker som var henlagt på grunn av tvil om tilregnelighet. Vi hadde også klart å identifisere hvem de var, og hadde oversikt over deres straffehistorikk. Dette ga oss en unik mulighet til å si noe om deres kontakt med politiet i forkant av drapene, som aldri er gransket systematisk før. Listen fra Kripos fortalte oss imidlertid ingenting om hva slags saker politiet hadde henlagt, utover kriminalitetstype. En sak kodet som vold kan dreie seg om alt fra spyting til knivstikking. For å si noe om alvorlighetsgraden i sakene trengte vi mer fakta. Vi ville blant annet vite mer om hendelsene, hva som var sagt i avhør, hva politiet hadde notert, og om det fantes bilder.

Vi hadde imidlertid en svær utfordring. I 2021 gikk VG helt til Høyesterett for å få innsyn i dokumentene knyttet til en henlagt sak. De fikk medhold i å få utlevert selve påtalevedtaket, men fikk avslag på utskrifter av avhør og annen dokumentasjon. Høyesterett mente hensynet til personvern måtte veie tyngst. Ifølge oversikten vi hadde fått fra Kripos, var det snakk om over 200 henlagte forhold fordelt på 20 drapstrømte. Flere medier har fått innsyn i oversikter og lister over anmeldte og henlagte saker, eller innsyn i dokumenter om henlagte saker med partens godkjenning. TV 2 ønsket innsyn i alle dokumenter knyttet til samtlige 212 forhold, uten godkjenning fra partene det handler om. Ville det i det hele tatt være mulig etter Høyesteretts kjennelse?

Både her og i innsynsarbeid senere i prosjektet rådførte vi oss med Sindre Granly Meldalen i Presseforbundet. Av ham fikk vi uvurderlig sparringshjelp og innspill til flere problemstillinger det er liten eller ingen presedens rundt i pressen.

Avslaget i Oslo, klagen og gjennombruddet

Å prøve å få tilgang til politidokumenter om 212 henlagte forhold innebar en enorm innsynsjobb. Vi ba derfor først om innsyn i henleggelsene til mannen som var dømt for drapet på Anni Godager på et Nav-kontor i Oslo i 2012. Vi startet der for å teste

om det var mulig å få fullt innsyn i henleggelsene til én psykisk syk drapsdømt. Vi valgte Nav-drapet av to grunner: En offentlig ansatt var drept på jobb, og det var allerede kjent at drapsmannen hadde hatt endel kontakt med politiet i forkant av drapet. I tillegg hadde vi erfart at Oslo politidistrikt har vært noe mindre restriktive i behandlingen av innsynsbegjæringer enn i andre distrikter.

Vi hjemlet innsynskravet i politiregisterforskriften § 27-2 (3) som slår fast at det kan gis innsyn til alle som har saklig grunn, blant annet journalister. Vi viste også til VG og Høyesteretts kjennelse i den såkalte våpensaken. Der hadde VG fått medhold i innsyn i påtalevedtaket i saken, noe vi også ønsket i alle sakene. VG fikk derimot avslag på innsyn i øvrige politidokumenter. Vi mente vårt prosjekt hadde enda bredere samfunnsmessig relevans. Drap og kriminalitet begått av psykisk syke er et økende problem. Vi argumenterte med at vi allerede satt på store mengder sensitiv informasjon om mannen ved at vi hadde dommen, som i detalj beskriver hans helsemessige utfordringer og deler av kontakten med helsevesenet, samt flere andre private opplysninger.

Oslo politidistrikt avsto innsynskravet vårt. De mente, i likhet med Høyesterett i VG-saken, at mannens personlige forhold måtte veie tyngre enn offentlighetens informasjonsbehov. Vi klaget til Oslo statsadvokatembeter og argumenterte med at dette var en del av et større graveprosjekt som grep inn i sentrale deler av det som er pressens jobb; å undersøke og føre kontroll med påtalemyndighetenes praksis. Statsadvokaten fulgte langt på vei argumentasjonen og ga oss innsyn i siktelsen og påtalevedtaket, riktignok i en delvis sladdet versjon. Her kunne vi lese hvordan mannen før NAV-drapet var anmeldt for å ha slått ned tilfeldige folk på T-banen og for å ha stukket et grillspyd mot halsen til en tilfeldig butikkansatt. Dette kom ikke frem under rettssaken etter drapet. Det var helt ny informasjon, og vi ønsket flere detaljer.

Innsynet som endret alt

Parallelt med klageprosessen i Oslo politidistrikt sendte vi en ny innsynsforespørsel til Sør-Vest politidistrikt. Der var det to drapsdømte med flere 065-henleggelse. En av sakene var utgangspunktet for hele prosjektet: Bjørg Marie (67) som ble drept med øks i Haugesund i 2019. Begjæringen til Sør-Vest politidistrikt lignet på forespørselen vi sendte til Oslo politidistrikt, men vi la inn mer kontekst om prosjektet og hvorfor vi ønsket innsyn. Vi skisserte også muligheten for et såkalt kontrollert innsyn, jf. politiregisterforskriften § 27-2 tredje ledd siste punktum. Det betyr at politiet ikke leverer fra seg sensitive dokumenter, men at vi kan få komme til politiet, lese dokumentene og ta notater.

Like før sommerferien i 2022 fikk vi det oppløftende svaret: En politiinspektør i distriktet hadde besluttet å gi oss kontrollert innsyn. Han fulgte vår argumentasjon om at det som hadde skjedd i forkant av drapene, hadde offentlig interesse. Han

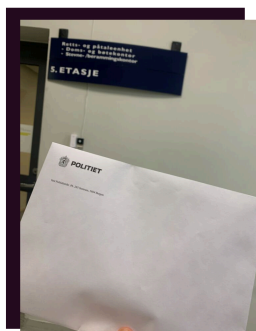
begrunnet også svaret slik: «Ved vurderingen er det tatt hensyn til at dere allerede besitter kjennskap til personsensitive opplysninger gjennom dommer mot de ovennevnte».

Vi gjennomførte det kontrollerte innsynet på politihuset i Haugesund i august 2022. Der måtte vi levere fra oss mobiltelefoner, slik at vi ikke kunne ta bilder. Vi fikk tildelt et møterom og fikk lese og notere fritt fra usladdede anmeldelser, avhør og andre politirapporter som inneholdt nøkkelinformasjon om sakene. Vi fikk ikke lese sakkyndighetsvurderinger, som ble regnet som taushetsbelagte helseopplysninger, men vi fikk vite når vurderingene var gjort og hva som var formålet med dem, samt hva de sakkyndige konkluderte med. Politidokumentene ga mye informasjon om hvordan de to drapsmennene hadde blitt vurdert av politiet. Mannen som drepte Bjørg Marie Hereid, var anmeldt for ran, voldtekt og trusler i tiden før drapet. Den andre drapsmannen i distriktet hadde blitt anmeldt for å ha brutt seg inn i leiligheten til kvinnen han senere drepte, bare måneder før drapet.

Dette ble et gjennombrudd. Vi hadde nå fått ja i ett distrikt, og da måtte det være mulig å få det i andre politidistrikter også? Vi ba politiinspektøren i Haugesund om tillatelse til å vedlegge hans vedtak med begrunnelsen om hvorfor han ga innsyn når vi begjærte innsyn i andre politidistrikter. Det gikk han med på. Dette ble starten på en stor innsynsrunde mot elleve av landets tolv politidistrikter. I ett av distriktene var det ikke registrert aktuelle drapssaker. Arbeidet tok flere måneder. Noen distrikter ga innsyn på første forsøk, andre måtte vi purre gjentatte ganger. Der vi måtte purre eller klage, argumenterte vi også med at vi hadde fått innsyn hos stadig flere distrikter. Vårt inntrykk er at ingen av politidistriktene ville være det eneste som ikke ga innsyn. Også i Oslo, der vi først fikk avslag, fikk vi innsyn i 065-henleggelsene til fire drapssaker.

Flyturer, minnepinner og masing på Olav Sandnes

Utover høsten 2022 tikket svarene inn. En observasjon vi gjorde er at norsk politi ikke har en felles praksis for hvordan de gjennomfører innsyn. Mange krevde at vi møtte opp og leste dokumenter på politistasjonen, altså kontrollerte innsyn, som

medførte mye reising. Andre delte ut dokumenter på passordbeskyttede minnepinner. I Nordland politidistrikt var det kun snakk om en kort politirapport og et påtalevedtak, og derfor leste de opp hele saken over telefon mens vi noterte. Vi fikk også dokumenter sendt via Altinn. Det er imidlertid kun TV 2s sjefredaktør Olav Sandnes som har tilgang til TV 2s Altinn-bruker. Han måtte derfor flere ganger logge seg inn personlig for å laste ned dokumenter for oss.

Innsynsrundene ble gjennomført mellom 17. august 2022 og 27. april 2023. Det var under disse rundene antallet drapssaker i utvalget gikk fra 20 til

19. En kvinne hadde en rekke henleggelse bak seg, men innsynet viste at ingen var avgjort med 065. Dermed falt hun ut av utvalget. I mer enn halvparten av sakene måtte vi gå nye runder med politiet fordi de i første runde ikke ga oss alt vi trengte. Vi ba også om innsyn i illustrasjonsmappene til de 19 drapene, som viser politiets bilder fra etterforskningen. Dette fikk vi i mange saker.

Totalt fikk vi innsyn i dokumenter knyttet til samtlige 212 henlagte forhold om 19 personer, med noe variasjon i hvor detaljert informasjon som ble levert ut.

Systematisering av henleggelse: «Moderdokumentet» blir født

Vi satt nå med notater fra flere tusen sider med politidokumenter. Før vi kunne finne nyhetspoeng og lage journalistikk, måtte vi systematisere alt. Vi opprettet et skjema med en rad for hver drapsdømt. I kolonnene bortover logget vi alt fra hva henleggelse handlet om til strafferammer og helseopplysninger, samt opplysninger fra pressedekningen av drapene. Vi registrerte også hvor kort tid det gikk fra en sak ble henlagt til drapet skjedde. I tillegg gjorde vi personsøk på hver enkelt drapsdømt for å fange opp mest mulig om livet deres i dag.

Til slutt inneholdt skjemaet 40 ulike kategorier med informasjon om den enkelte. (Se vedlegg nr.1). Dette skjemaet ble til vår egen database over nøkkelinformasjon og tall om gjerningspersonene og de henlagte 065-sakene. Vi kalte det «moderdokumentet».

I november 2022 la Kripos frem en stor rapport som het «Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelse». Der sto det: «*Selv om en betydelig andel av drap i Norge begås av personer med alvorlige psykiske lidelse, er antallet personer som kjennetegnes av risikofaktorer, veldig mye større. Å peke ut hvem som vil begå drap, er derfor umulig*». En rekke nasjonale medier dekket rapporten. Vi visste nå at vi kunne utfordre Kripos sin konklusjon. Vi kunne dokumentere at det i flere drapssaker var anmeldt og henlagt alvorlige lovbrudd før drapet.

Spørreundersøkelser om evaluering og kapasitet

Vi visste vi satt på mange sentrale opplysninger som ikke hadde kommet frem i rettssakene etter drapet. *Men hva hadde kommet frem i eventuelle granskninger? Hvilke etater hadde i så fall gjennomført et tilsyn?* Vi sendte spørsmål om dette til hvert av politidistriktene og statsadvokatembetene, som er formell tilsynsmyndighet overfor politiet. Vi spurte også statsforvaltere, Statens Helsetilsyn og Spesialenheten for politisaker. Svarene viste at politiets innsats knapt var vurdert, mens helseoppfølgingen var grundig gjennomgått i syv av drapssakene.

Et annet tema som stadig dukket opp i kontakt med kilder, var kapasiteten knyttet til psykiatrisplasser i helsevesenet. I perioden vi undersøkte hadde stadig flere blitt dømt

til tvungent psykisk helsevern. Hypotesen til flere vi snakket med, var at de psykisk syke lovbrysterne ikke fikk en behandlingsplass før de hadde begått en særdeles alvorlig voldshandling fordi kapasiteten på sikkerhetspostene var sprengt. Fra Nasjonal koordineringsenhet for overføring til dom på tvungent psykisk helsevern fikk vi en liste over de 16 sykehusene som har psykiatriplasser med høyt sikkerhetsnivå. Til klinikkjefene sendte vi tre ja/nei-spørsmål, blant annet om de opplevde kapasitetsutfordringer på grunn av det økende antallet TPH-dommer. 15 av 16 klinikkjefer svarte ja. Vi ba dem utdype svarene sine i fritekst. Vi ga dem også mulighet til å være anonyme, dersom de ønsket det, for å få flest mulig beskrivelser av klinikkjefens hverdag. De fleste valgte å svare åpent.

Den ukjente historien om drapet på Sigrid (16)

Blant de 19 drapssømte vi undersøkte, fant vi gjerningsmannen i en av de mest omtalte drapssakene i Norge i nyere tid. 16 år gamle Sigrid Giskegjerde Schjetne var på vei hjem fra en venninne i Oslo da hun ble bortført i 2012. Tusenvis lette etter henne. Hun ble en måned senere funnet drept og dumpet i et skogholt. I politidokumentene vi hadde fått innsyn i, sto det at gjerningsmannen tidligere hadde fått sak henlagt på kode 065. En av dem etter å ha reist hjem til en politimann og slått en øks i trappa hans. Han hadde også fått 065-henleggelse etter å ha drapstruet flere familiemedlemmer.

En formulering i dommen

I drapssdommen fra Borgarting lagmannsrett sto det at mannen hadde vært innlagt på psykiatrisk sykehus snaut fem måneder før drapet, i mars 2012. *«Siden ble innleggelsen omgjort til tvangsinnleggelse. Etter klage fra NN ble dette vedtaket opphevet av Kontrollkommisjonen, hvoretter NN valgte å skrive seg ut. Han var ansett som psykotisk og fikk antipsykotiske medisiner under oppholdet»*, skrev dommerne, uten å utdype dette noe mer.

Vi søkte etter gamle mediesaker om vedtaket i Retriever, men fant få opplysninger. Et stort ubesvart spørsmål var derfor hvordan Kontrollkommisjonen kom til denne konklusjonen. Ingen medier hadde tilsynelatende fått innsyn i vedtaket før eller klart å dokumentere dette. Hverken politiets eller helsevesenets innsats før drapet var gransket eller ført tilsyn med. Vi valgte derfor å utvide våre undersøkelser i denne drapssaken utover det som handlet om henleggelse på kode 065. Politidokumentene vi hadde fått innsyn i viste at gjerningsmannen i tiden før han ble skrevet ut, hadde truet med å drepe flere familiemedlemmer. Dette ville vi undersøke nærmere.

Chris tar kontakt

Helt ut av det blå, i påsken 2023, tikket det inn en mail til debattavdelingen i TV 2. I emnefeltet sto det «psykiatri og fengsel». Avsenderen var Chris, som var dømt for

drapet på Sigrid. Han ønsket å snakke om sin sak, og hadde lest om kapasitetsproblemer i psykiatrien. Dette skjedde kun uker før vi hadde tenkt til å kontakte hans forsvarer i forbindelse med prosjektet.

Vi kontaktet Chris og hadde flere samtaler over telefon der han forklarte hvilken livssituasjon han nå befant seg i. Han var fortsatt underlagt tvungent psykisk helsevern, og befant seg på en institusjon der han hadde flere timers frigang hver dag. Han handlet på butikken og kjørte moped uten vakthold. Han hadde ikke verge, og han rådet over sin egen økonomi. Budskapet han ønsket å formidle var at han burde ha blitt stoppet lenge før han ble drapsmann.

Vi måtte få bekreftet det Chris fortalte om livet sitt. Vi snakket med forsvareren hans og andre kilder som har en profesjonell relasjon til ham. Vi leste også dommene som hvert tredje år fastslo at han fortsatt måtte være underlagt tvungent psykisk helsevern. Disse bekreftet det Chris og de øvrige kildene sa; at han hadde hatt en positiv utvikling siden drapsdommen og var betydelig friskere nå. Chris sin forsvarer hadde ingen betenkeligheter med at vi intervjuet ham, da dette var noe han selv ønsket. I april 2023 møtte vi Chris til et lengre intervju. I forberedelsene til dette spurte vi Chris om han var villig til å frita Helse Møre og Romsdal fra taushetsplikten slik at vi kunne få innsyn i journalen hans og få anledning til å snakke med behandlerne han har i dag. Det sa han ja til. Da vi møttes fylte han ut det standardiserte fritak fra taushetsplikt-skjemaet som alle sykehus har. Vi sendte dette inn og ba om å få utlevert dokumenter.

Sykehuset advarer

Helse Møre og Romsdal svarte at de hadde snakket med Chris, som likevel ikke ønsket at vi skulle få innsyn i hele journalen hans. Det hadde vi forståelse for. Løsningen ble derfor å gå tilbake til Chris og si det var enkelte spørsmål vi måtte ha svar på for å kunne gå videre med saken. Blant annet ville vi vite hvordan sykehuset mente han responderte på behandling. Han opphevet derfor sykehusets taushetsplikt for de konkrete spørsmålene vi hadde, som vi sendte i mai 2023.

Helse Møre og Romsdal svarte at Chris sin faglig ansvarlige lege ikke hadde noen plikt til å uttale seg. Videre advarte de TV 2 mot konsekvensene av å publisere et intervju med Chris. Ifølge sykehuset kunne dette medføre at han ble destabilisert. Vi stilte flere oppfølgingsspørsmål rundt sykehusets vurderinger, om han hadde samtykkekompetanse eller eventuelt en verge vi kunne forholde oss til, men vi opplevde at vi ikke fikk tydelige svar på konkrete spørsmål. Vi måtte derfor gjøre andre undersøkelser for å finne ut mest mulig om Chris sin situasjon. I denne perioden hadde vi samtaler med flere familiemedlemmer av Chris. De mente Chris fungerte godt på medisiner. Både faren og søsteren var omtalt i politidokumentene vi hadde fått innsyn i, da begge gjentatte ganger prøvde å skaffe ham hjelp. Søsteren ble dessuten truet på livet av Chris, noe hun til slutt valgte å anmelde. Søsteren

hadde knapt snakket om den draptsdømte broren til noen før, men både hun og faren mente at prosjektet om 065-henleggelse var viktig.

Vi ønsket også å snakke med en av de sakkyndige som var med å avgjøre om Chris var tilregnelig da han drepte Sigrid Giskegjerde Schjetne i august 2012. I mai intervjuet vi overlege Kjersti Narud, etter at Chris hadde fritatt henne fra taushetsplikten. Narud har også vært oppnevnt som sakkyndig de gangene rettsvesenet skulle ta stilling til om han fortsatt skal være under tvungen behandling, eller løslates. Også hun mente behandlingen Chris har fått, har hatt stor effekt.

Sigrids foreldre ble tidlig informert om TV 2s arbeid med saken. Fra dem fikk vi vite at de etter rettssakene i 2013 og 2014 etterlyste svar på hva som egentlig skjedde da Chris kunne skrive seg ut fra psykiatrisk avdeling før drapet. Foreldrene hadde flere ganger etterspurt vedtaket fra Kontrollkommisjonen, uten å få det. De stilte også spørsmål ved om saken burde blitt gransket. Vedtaket fra kommisjonen ble helt sentralt å få fatt i. Vi ba Chris om å oppheve taushetsplikten og ba om innsyn i vedtaket hos Statsforvalteren i Møre og Romsdal. I løpet av noen dager fikk vi vedtaket tilsendt. Det var kjent gjennom draptsdommen at Chris la seg inn i psykiatrien frivillig, at den frivillige innleggelsen ble omgjort til tvang, men at han likevel slapp ut. For første gang kunne vi nå dokumentere legenes vurderinger av hvor farlig han var og hvilke advarsler Kontrollkommisjonen fikk, og hvordan kommisjonen vurderte saken. Vedtaket inneholdt en lang rekke oppsiktsvekkende opplysninger som var helt ukjent for offentligheten.

Samtykkekompetanse til besvær

Med bakgrunn i den nye informasjonen vi nå satt på, sendte vi i juni i 2023 en rekke nye spørsmål til Helse Møre og Romsdal. Noen dager senere svarte de at Chris var *«vurdert til å ikke være samtykkekompetent og dermed kan han ikke fritta oss fra taushetsplikten knyttet til å uttale oss om forhold som gjelder hans sykdomshistorie»*. Dette var en stor nøtt. Uten et gyldig fritak var det krevende å ivareta aktørenes tilsvarsrett. Chris hadde heller ikke verge som kunne svare eller signere fritak fra taushetsplikt på hans vegne. *Hvordan gå videre herfra?*

Rettsmøtet i august

Vi visste at Chris skulle møte i retten i august, da det igjen skulle besluttes om han skulle fortsette å være underlagt tvungent psykisk helsevern. Dersom det var en endring i Chris sin helsetilstand, som kunne forklare at sykehuset vurderte ham som ikke samtykkekompetent, antok vi at det ville fremkomme i retten. Før rettsmøtet hadde vi igjen dialog med advokaten til Chris, som fikk forklart problemstillingene vi sto overfor.

Hun mente det var viktig å få klarhet i om Chris nylig hadde hatt et funksjonsfall. Hun mente også det var relevant å få klarhet i detaljene rundt Chris sin samtykkekompetanse. Vi skjønnte at rettsmøtet ville bli svært viktig. I vitneboksen ville sykehusets representanter svare på spørsmål fra aktørene som skulle vurdere Chris sin tilstand.

To av TV 2s reportere var i rettsmøtet. I åpen rett fikk Chris' nåværende lege flere spørsmål, blant annet om Chris hadde vært utskrevet fra psykiatrien i dag, dersom han ikke var domfelt. Legen svarte at svaret trolig var ja. Det kom også frem at både legen og de to sakkyndige mente at Chris sannsynligvis var å anse som samtykkekompetent i sivilrettslig forstand, og at han responderte godt på antipsykotisk medisin. Den største faren er om han slutter å ta medisinene, slo dommerne fast, og besluttet at han fortsatt skal være underlagt tvang, noe Chris selv også ønsker. Chris er «pliktoppfyllende og samarbeider godt», står det i dommen. Retten påpeker at han «ikke har vist tegn til kontrollsvikt, aggresjon eller impulsivitet».

Etikk og tilsvar uten samtykkekompetanse

Etter rettsrunden i august mente vi det var forsvarlig å publisere intervjuet med Chris. Det var to grunner til at vi da måtte forholde oss til Helse Møre og Romsdal. Vi ville stille kritiske spørsmål om håndteringen før drapet i 2012, og de er også ansvarlig for behandlingsløpet rundt ham i dag. Vi sendte derfor en ny henvendelse til Helse Møre og Romsdal der vi orienterte dem om at vi planla å la Chris slippe til i saken, blant annet basert på det som fremkom i retten. Vi gjentok også de viktigste spørsmålene våre.

I september, få uker etter rettsmøtet, informerte Chris oss om at han hadde fått et vedtak fra helseforetaket. Der sto det at han var formelt fratatt samtykkekompetansen. Han sendte oss dokumentene som viste dette. Vedtaket var datert nesten fem måneder etter at vi intervjuet ham. Vi visste at Chris ikke hadde verge, og at heller ikke hans pårørende hadde en slik funksjon. Fra sykehuset fikk vi beskjed om at det heller ikke var satt i gang en prosess for å få oppnevnt verge. Ingen andre kunne altså godkjenne bruken av intervjuet eller uttale seg på hans vegne. Det var et paradoks og en gordisk knute.

Kunne vi publisere intervjuet med Chris når han var fratatt samtykkekompetansen?
Det var en ny problemstilling for både ledere og journalister i TV 2. Vi tok flere grep. Vi skaffet innsikt om problemstillingen fra eksperter og andre kilder. Vi stilte sykehuset flere spørsmål om avgjørelsen, blant annet om hvorfor de først nå, etter flere år i behandling, hadde fattet dette vedtaket. Vi satt med mange motstridende opplysninger. Vi samlet all informasjon om Chris og dialogen med helseforetaket i et skjema. Så vurderte vi det opp mot informasjonen som kom frem i retten og opplysninger fra andre kilder. Til slutt diskuterte vi informasjonen opp mot Vær

Varsom-plakaten. TV 2s nyhetsredaktør Karianne Solbrække kom etter en helhetsvurdering til at det var riktig å la Chris ytre seg i en sak som handler om ham, spesielt når han ikke hadde andre som var oppnevnt for å uttale seg på hans vegne.

I punkt 4.14 i Vær Varsom-plakaten heter det: «*De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av faktiske opplysninger. Debatt, kritikk og nyhetsformidling må ikke hindres ved at parter ikke er villig til å uttale seg eller medvirke til debatt*». Helse Møre og Romsdal viste gjentatte ganger til Chris sin manglende samtykkekompetanse og sa at de derfor ikke kunne svare på spørsmål, og anså fritaket for ugyldig. Ingen andre kunne signere fritaket på hans vegne. Vi mente derfor at vi over lang tid hadde gjort alt som sto i vår makt for å ivareta tilsvarsretten deres, og vurderte til slutt at dette ikke kunne være til hinder for publisering.

Sykehuset hadde advart om at Chris kunne destabiliseres av at TV 2 publiserte intervjuet med ham. Vi gjorde vurderinger av hva som er TV 2s ansvar som mediehus og hva som er helseforetakets ansvar. Vi varslet helseforetaket i god tid før publisering slik at de var informert og kunne sette inn tiltak om de mente det var nødvendig. Helse Møre og Romsdal ba TV 2 publisere en uttalelse om at de gjentatte ganger hadde advart mot å publisere intervjuet med Chris. Det gjorde vi både på nett og TV, sammen med redaktørens forklaring på hvorfor TV 2 likevel publiserte intervjuet.

Sårbare kilder – etikk og vurderinger

I arbeidet med Sigrid-saken og en rekke av de andre drapssakene brukte vi mye tid på kildepleie. Mens vi jobbet med Sigrid-saken hadde reporterne i perioder daglig kontakt med Chris og hans familie. I tillegg hadde vi langvarig dialog med Madeleine, en kvinne Chris var dømt for grov vold mot, og Sigrids foreldre. Flere av dem var først skeptiske til å medvirke. Vi brukte mye tid på å trygge de ulike partene og å forklare hva vi ønsket å belyse i sakene vi jobbet med. For flere av dem var det vi ønsket å sette søkelys på, nemlig hvordan psykisk syke lovbrytere blir fulgt opp, viktig. Siden arbeidet var tidkrevende, var vi også opptatt av å holde kildene oppdatert på prosjektets fremdrift.

Med flere av kildene gikk vi med på vilkår om at de kunne trekke seg dersom de skulle ombestemme seg og likevel ikke ønsket å medvirke. Vi visste at det ville kunne få konsekvenser for oss, men vi mente det var nødvendig å gi dem denne muligheten. Vi ba kildene fortelle om noe av det vanskeligste de hadde opplevd i livene sine. Hensynet til at de følte at de hadde kontroll over egen historie og opplevde seg godt ivaretatt, veide tungt. Ingen av kildene valgte å trekke seg.

De siste ukene før publisering av Sigrid-sakskomplekset forberedte vi alle aktørene vi hadde hatt dialog med på det som skulle komme. Vi viste dem sakene de medvirket i. Vi erfarte at det ga dem en trygghet før publisering, uten at det gikk utover vårt arbeid. For Sigrids foreldre innebar vår journalistikk at de for første gang fikk vite hva som egentlig skjedde da mannen som drepte datteren deres, ble skrevet ut fra sykehus.

Også i arbeidet med de andre drapssakene var det en omfattende jobb å kontakte bistandsadvokater, pårørende og forsvarere. Vi skaffet oss oversikt over aktørene gjennom dommer og andre kilder. I dialogen med bistandsadvokatene spurte vi hvordan de pårørende stilte seg til å bli kontaktet av oss og om bildebruk. I mange tilfeller fikk vi snakke direkte med de pårørende, og flere av dem medvirket åpent i våre saker. For mange av dem var informasjonen vi ga dem om gjerningspersonens kontakt med politiet før drapet, helt ny. I noen tilfeller fikk vi beskjed om at de pårørende verken ønsket kontakt eller at deres familiemedlem ble identifisert.

Mange av de drapsdømte var fortsatt under tvungen behandling og noen hadde verge. Det var krevende å få informert dem om sakene vi jobbet med. I mange tilfeller tok vi kontakt med forsvarerne deres for å gi dem anledning til å svare på spørsmål. I enkelte tilfeller hadde ikke forsvarerne lenger kontakt med sine klienter, og vi tok derfor direkte kontakt med de drapsdømte eller vergen deres. Slik ivaretok vi tilsvarsretten. I flere tilfeller var forsvarerne blant dem som reagerte sterkt på det vi hadde avdekket.

Metode – del 2

Dypdykk i data – smartinnsyn blir født

Høsten 2023 hadde vi publisert en rekke saker med nye opplysninger om drapsdømte i flere drapssaker. Vi hadde også fortalt om kontakten de hadde med politiet før drapene. Flere av sakene lå imidlertid en del år tilbake i tid. Vi ville nå dokumentere omfanget av alvorlige saker som var blitt henlagt på kode 065 de seneste årene. Vi ville se på totalen av henleggelses, ikke bare de som var knyttet til drapsdømte. Igjen ble Kripos en viktig kilde til statistikk som ga oss et utgangspunkt. Vi ba dem om tall på hvor mange 065-henleggelses som de siste ti årene var registrert som vold. Kripos svarte at på grunn av endringene i straffeloven som trådte i kraft i 2015, var det mest riktig å se på sammenlignbare tall i perioden 2016-2022. Lovbrudd kodet som vold er dessuten en stor pott. Der ligger også mindre alvorlige forhold som spytting og verbale trusler. Vi ønsket å sile bort denne typen saker og dokumentere alvorlig straffbar, fysisk vold.

Kripos sin statistikk føres altså ikke etter straffelovens paragrafer, slik vi tidlig i arbeidet med de drapsdømte fikk erfare, men er sortert etter politiets egne statistikkgrupper. Vi måtte derfor forstå disse for å skjønne hva vi skulle be om. Vi ba

om en liste over alle internkodene og hva de gjaldt. Deretter valgte vi ut ti koder koblet til alvorlig vold, blant annet kroppsskader og kroppskrenkelser. Vi fikk utlevert en tabell med 2105 voldslovbrudd sortert etter type lovbrudd per år. Nå kunne vi si mer om omfanget av alvorlige voldssaker, blant annet så vi at 38 henlagte forhold gjaldt grov kroppsskade. Det er grovere voldssaker der offeret blir alvorlig skadet. Likevel var sakene henlagt. Vi ønsket flere detaljer. Kripos kunne oppgi hvilke politidistrikter som hadde henlagt sakene, mer hadde de ikke mandat til å svare på, oppga de. Alle spørsmål om innholdet i sakene måtte derfor rettes til de aktuelle politidistriktene.

Slik fant vi Bente og enkemannen

Én sak som skilte seg ut i statistikken, var en sak merket som «grov kroppsskade med døden til følge». Via en kilde fikk vi vite at saken var henlagt i Oslo politidistrikt. Vi kontaktet dem og fikk tak i saksnummeret. Deretter ba vi om innsyn i sakens dokumenter, men fikk avslag. Vi klaget og fikk innvilget et kontrollert innsyn. På politihuset i Oslo leste vi gjennom dokumentene, og vi fikk se en overvåkningsvideo som viste hvordan en kvinne ved navn Bente Johansen gikk rundt og bråket i oppgangen i en kommunal og bemannet boligblokk i Oslo tidlig en sommermorgen i 2020. Plutselig kom en mann til syne. Han tok tak i Bente og kastet henne ned trappen. Hun døde av skadene.

Saken ble henlagt med kode 065 fordi gjerningsmannen ble vurdert til å være psykotisk, og fordi han allerede var under tvangsbehandling. Vi forsøkte å finne ut mer om Bente, men det var knapt spor etter henne på internett. Et søk i Folkeregisteret viste imidlertid at hun var gift. Etter mal fra kontakt med helsevesenet, der man kan sende såkalte pasientbrev, ba vi Oslo politidistrikt sende vår henvendelse til Bentes ektefelle. Det gikk ikke lang tid før politiet ringte opp og sa at han ikke ville snakke med oss. Det slo vi oss ikke til ro med. Via kilder klarte vi å få tak i navnet til ektemannen. Da vi ringte ham, fortalte han at han hadde tenkt seg om og likevel ønsket å fortelle sin historie. Vi dro til Valdres og intervjuet ham. Han fortalte at han aldri har klart å slå seg til ro med henleggelsen, eller det faktum at dødsfallet til kona aldri fikk et etterspill i rettsvesenet.

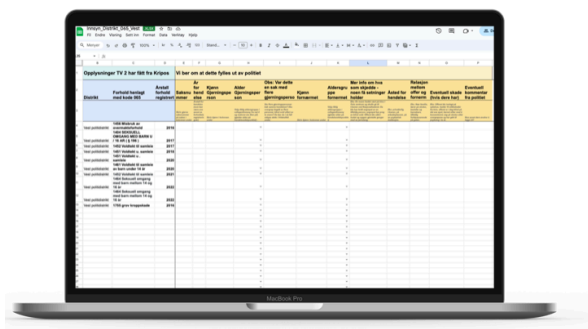
Vi ba om å få utlevert overvåkningsvideoen med ektemannens samtykke, men politiet avslo. Vi klaget til statsadvokaten og foreslo en løsning der vi kunne få et stillbilde fra videoen. Det gikk de med på å utlevere. Saken om Bente vakte sterke reaksjoner, og vi skjønnte at det var ukjent for de fleste at så alvorlige saker kunne henlegges selv om bevisene ofte var gode. Vi hadde samtidig erfart hvor mye jobb som måtte til for å fortelle om *bare denne ene* av de 38 henlagte sakene med grov kroppsskade. Vi slo derfor fra oss å søke fullt innsyn i resten.

Innsyn i nøkkelinformasjon – meroffentlighetsprinsippet

Vi ønsket likevel å vite mer. *Hva kunne vi få utlevert om hver sak innenfor Offentleglovas § 11 om merinnsyn?* Ønsket vårt var å skreddersy en innsynsforespørsel som ga oss nøkkelinformasjon om enkeltsaker. Vi ville be om korte beskrivelser av hendelsene,

ofrenes skader, gjerningspersonens og ofrenes alder, samt relasjonen mellom dem. Vi definerte alt som kan være mulig å få ut uten å få avslag på grunn av taushetsbelagte opplysninger. Med denne metoden risikerte vi å få tilbake mye usystematisert informasjon på mail. For å unngå dette, ble ideen om det vi internt kalte «smartinnsyn» til.

Verktøyet ble et skjema. Vi fylte inn informasjonen fra Kripos om hva voldssakene var kodet som og når de var henlagt i hvert distrikt. I tillegg laget vi kolonner med både fritekst og nedtrekksfunksjoner der hvert distrikt kunne levere ut sentrale opplysninger om hver sak.

Innsyn i seksuallovbrudd

I Riksadvokatens eget dokument for mål og prioriteringer i 2023 står det tydelig at «vold og seksuallovbrudd som kan medføre fengsel i mer enn seks år skal prioriteres». Vi ønsket derfor også å undersøke omfanget av grove seksuallovbrudd som var henlagt med kode 065. Vi ba først om overordnede tall og fikk en tabell som viste at over 500 slike forhold var henlagt. Kategorien seksuallovbrudd har mange statistikk-koder med ulike underkategorier. Vi ba derfor om å få tall på statistikk-koder koblet til straffelovens paragraf 291 til og med paragraf 313, som er de mest alvorlige seksuallovbruddene, sortert på år og distrikt. Kripos avsto fordi de mente det ville være en for tidkrevende manuell prosess å gjøre dette uttrekket. Vi spurte om det var noe TV 2 kunne gjøre for å forenkle forespørselen, og viste til at de hadde klart å gjøre tilsvarende sortering av voldslovbrudd. Etter noen uker snudde Kripos og leverte ut dataene.

Manuell gjennomgang av 552 henleggelses

Den nye tabellen inneholdt 552 henlagte seksuallovbruddene sortert etter år. Hvert henlagt forhold var registrert med statistikkode, der noen var oppført med paragraf og noen ikke: «1401 VOLDTEKT (§ 192.1.0G 2.LEDD) eller «1452 Voldtekt til samleie». Vi måtte derfor gå gjennom hvert enkelt forhold og finne ut så mye som mulig om hva både koder og paragrafer betydde. Dette var nødvendig for å finne en måte å sortere, kategorisere og telle sakene på. *Kunne det si noe om antall overgrep mot barn?* Vi gikk gjennom datasettet for andre gang. Flere av radene hadde

aldersindikator, som for eksempel «SEKSUELL OMGANG MED BARN U / 10 ÅR (§ 195)».

Sortere etter strafferamme

På samme måte som med de mest alvorlige voldssakene, ønsket vi å vite mer om de mest alvorlige henlagte seksuallovbruddene. For seksuallovbruddene valgte vi ut alle saker som hadde over seks års strafferamme. De ble lagt inn i smartinnsynsskjemaet sammen med de 38 sakene som gjaldt grov kroppsskade. Siden vi hadde fått vite hvilke distrikt som hadde henlagt sakene kunne vi lett sortere. Vi fylte inn informasjonen fra Kripos om hva sakene var kodet som hos dem og hvilket år de var registrert henlagt, distrikt for distrikt, slik at politidistriktene skulle finne de konkrete sakene igjen i sine systemer.

Kost/nytte i graving

Totalt sendte vi ut det formaterte smartinnsynsskjemaet til samtlige tolv politidistrikter og ba dem fylle inn nøkkelinformasjon om totalt 101 henlagte saker. Vi la også ved en liten støttetekst per punkt slik at det ble helt tydelig hva vi ønsket oss. (Se vedlegg nr 2). Dette var en nyttig metode for å få oversikt over et saksfelt og få detaljer om konkrete saker, uten å bli lesset ned i endeløse klagerunder og haugevis med dokumenter.

Faktasjekk med Kripos

Utover høsten 2023 tikket svarene inn. Med noen få unntak så vi at politidistriktene fulgte vår argumentasjon om at dette var informasjon de kunne gi ut. I enkelte distrikter måtte vi følge opp og forklare hva vi ønsket og hvorfor. En utfordring var at flere politidistrikter bare fant noen av sakene Kripos hadde oppgitt. Vi satte derfor saksbehandler i distriktene i kontakt med saksbehandler i Kripos, og ba Kripos levere ut flere opplysninger direkte til distriktene for at de skulle finne sakene i sine systemer. Det førte frem, og med noen få unntak, fikk vi innsyn i nøkkelinformasjon om sakene i de ulike politidistriktene. Før publisering ba vi også om en samtale med Kripos sin fagavdeling, som tok stikkprøver i sin database for å sikre at TV 2 hadde lest og forstått dataene riktig.

Organisering av arbeid/publiseringsstrategi

TV 2 har ingen dedikert gravegruppe. Gjennom majoriteten av prosjektperioden har reporterne jobbet med gravingen ved siden av ordinær nyhetsjobbing, turnus og andre oppgaver. Tett kommunikasjon på Slack, hyppige oppdateringer i prosjektdagbok, eget «kartotek» med oversikt over 100 sentrale lister, skjema og dokumenter for å holde oversikt, og jevnlig møtepunkter har sikret fremdrift. Først det siste halvåret har deler av teamet jobbet tilnærmet fulltid med sakene. Totalt har prosjektet hatt over 60 ulike uttak, altså saker inkludert versjoner av sakene, til TV 2s plattformer. Vi har involvert hele TV 2 i publiseringsløpene. Slik har vi sørget for at

sakene er publisert på TV2.no og i TV 2s nyhets- og debattflater på TV, samt på TV 2s kontoer i sosiale medier. I tillegg har vi publisert en dokumentar på TV 2 Play.

Nyhetspoeng og etterspill:

- TV 2 har avslørt at politiet i en rekke drapssaker mellom 2011 og 2020 har hatt langt mer omfattende kontakt med de utilregnelige gjerningspersonene før drapene enn det som kom frem under rettssakene.
- De 19 drapسدømte TV 2 har kartlagt, var totalt anmeldt for 212 lovbrudd som ble henlagt på kode 065. Av disse er 32 kodet som voldssaker i politiets systemer.
- Minst 84 personer ble ofre for kriminaliteten som ble henlagt. Sakene spenner fra hærværk, brannstiftelse, grov vold, drapstrusler og nasking.
- Mannen som drepte Kristian Nøttveit på Herdla i 2012, var anmeldt for 74 ulike lovbrudd i årene før drapet, blant annet busskapring, vold og tyverier. Alt ble henlagt med kode 065. Drapsofferets søster var sjokkert over TV 2s funn.
- Mannen som drepte Anni Godager på et Nav-kontor i Oslo i 2013, ble anmeldt for blant annet trusler med grillspyd og vold mot tilfeldige på T-banen før han ble drapsmann. Sakene ble henlagt på kode 065. Både mannens forsvarer og Godagers enkemann mener drapet burde vært forhindret.
- John Gerhard Steen ble brutalt drept med rundt 100 knivstikk. Kvinnen som drepte ham, hadde han flere ganger anmeldt for blant annet knivstikking og slag. Sakene ble henlagt på kode 065. Det gikk bare to måneder fra den siste anmeldelsen til kvinnen drepte Steen.
- Mannen som drepte Bjørg Marie Hereid med øks i Haugesund i 2019 fikk flere alvorlige lovbrudd, blant annet et ran av en mindreårig, henlagt på kode 065 i årene før drapet. For Hereids familie var omfanget ny informasjon. De mener drapet kunne vært unngått.
- De nye opplysningene om de drapsdømtes historikk vekket sterke reaksjoner på Stortinget. Per Willy Amundsen (FrP), leder av justiskomiteen, mener sakene illustrerer det han beskriver som en totalt uholdbar situasjon. Nestleder Sveinung Stensland (H) mener sakene viser en for dårlig balanse mellom samfunnsvernet og vernet av den enkelte borger.
- Mange visste at Chris, som kidnappet og drepte Sigrid Giskegjerde Schjetne (16) i 2012, var farlig. Vi fikk for første gang innsyn i vurderingene som gjorde at han kunne skrive seg selv ut etter en tvangsinnleggelse i psykiatrien få måneder før drapet. Innholdet i vedtaket har aldri vært offentlig kjent. Sigrids foreldre mener TV 2s funn viser at datterens liv kunne vært spart. Justiskomiteleder Amundsen krevde at saken burde granskes. Helsetilsynet har per 15. januar 2023 ikke tatt stilling til om de skal gjøre en vurdering av drapsmannens oppfølging i forkant av drapet.

- Selv om de 19 psykisk syke gjerningspersonene var kjente for politiet før de drepte, er det ikke ført tilsyn med politiets håndtering av dem i noen av drapssakene, viser TV 2s gjennomgang.
- Bare i tre av landets tolv politidistrikter finnes det egne ansatte som jobber dedikert med psykisk syke lovbrutere. På bakgrunn av TV 2s gjennomgang har avdelingsleder Bjørn Vandvik i Politidirektoratet tatt til orde for at de skal vurdere å etablere et nasjonalt kompetansesenter for denne typen saker.
- Bente Hæfner Johansen døde av skadene hun fikk da hun ble dyttet ned en trapp i 2020. Hendelsen ble fanget på film, men mannen som dyttet henne ble aldri stilt for retten. Saken ble henlagt med kode 065. Kvinnens enkemann var ikke klar over at hendelsen var filmet og reagerte sterkt på det TV 2 kunne vise ham. Nok en gang etterlyste Amundsen og Stensland i justiskomiteen endringer i dagens regelverk.
- TV 2 har dokumentert at 2095 tilfeller av straffbar, fysisk vold ble henlagt på kode 065 i perioden 2016–2022. Sakene spenner fra knivstikking og blind vold til slag med knyttneve. I mange av sakene har volden rammet tilfeldige ofre. Flere har fått alvorlige skader. Bistandsadvokatutvalget mener omfanget strider mot folks rettsbevissthet og at sakene viser at det er nødvendig å se om regelverket fungerer godt nok.
- I samme periode er 551 anmeldte seksuallovbrudd henlagt, viser TV 2s kartlegging. Sakene spenner fra voldtekt til seksuelt krenkende atferd mot både voksne og barn.
- I Norge er det 16 sykehussjefer som har ansvar for sengeplasser i sikkerhetspsykiatrien. 15 av dem opplever utfordringer med kapasiteten som følge av at stadig flere personer er blitt dømt til tvungent psykisk helsevern, viser TV 2s gjennomgang.
- Psykologspesialist Pål Grøndahl har i kjølvannet av TV 2s saker foreslått å etablere en gruppe som får i oppgave å gå gjennom drap begått av psykisk syke SV, Høyre og FrP stiller seg bak forslaget. Justisminister Emilie Enger Mehl (Sp) vil ikke utelukke forslaget.
- En rekke medlemmer av justiskomiteen, fra partiene Høyre, FrP, Venstre, Senterpartiet og SV, krevde i desember svar fra Riksadvokaten om praksisen våre saker har avdekket. TV 2 har gjentatte ganger gjennom det siste halvåret av 2023 bedt om et intervju med Riksadvokaten. De har ved to anledninger gitt generelle, skriftlig svar, men har ikke gjort seg tilgjengelig for et intervju.
- På bakgrunn av TV 2s avsløringer vil Venstre i januar fremme et representantforslag i Stortinget. De ønsker at det skal gjøres pilotprosjekter med psykiatrigrupper i flere politidistrikter.
- Justisminister Emilie Mehl erkjenner at eksemplene på alvorlige saker som henlegges, påvirker folks rettsfølelse, men mener det er Riksadvokaten som må svare på om regelverket må gjennomgås.

Full liste over publiseringer

Publiseringsløpet har strukket seg fra høsten 2023 til januar 2024. Arbeidet pågår fortsatt, og alle publiseringer og all utvikling samles her fortløpende.

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/alle-saker-henlagt-065>

Digitalt

19. august 2023

Are (50) ønsket kona en fin dag – så får han en forferdelig telefon

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/anni-are-godager-henlagt-065>

19. august 2023

Alt om 065-koden

<https://www.tv2.no/lab2/henlagt-065>

19. august 2023

Slik har TV 2 jobbet

<https://www.tv2.no/lab2/henlagt-065/slik-jobbet-tv2>

20. august 2023

Reagerer på TV 2-avsløring: – Det burde aldri skjedd

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/reagerer-pa-tv-2-avsloring-det-burde-aldri-skjedd/15951097/>

20. august 2023

Må du drepe for å bli stoppet?

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/ma-du-drepe-for-a-bli-stoppet/15964909/

26. august 2023

TV-profilen måtte låse seg inn på badet: – Jeg har aldri vært så redd i hele mitt liv

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/bergen-herdla-henlagt-065>

26. august 2023

Christine rystet over TV 2-funn: – Helt sykt

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/christine-rystet-over-tv-2-funn-helt-sykt/15985834/>

30. august 2023

19 drap – ingen av drapene er gransket

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/tv-2-avslorte-varslede-drap-har-en-ting-til-felles/15782079/>

2. september 2023

Her går ekteparet inn på Kiwi, noen minutter senere kommer den første telefonen.

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/haugesund-henlagt-065>

3. september 2023

Ekspert foreslår å lage egen drapsgruppe

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/ekspert-foreslar-a-lage-egen-drapsgruppe/16009790/>

4. september 2023

Mehl om drapsforslag: – Vil ikke utelukke det

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/mehl-om-drapsforslag-vil-ikke-utelukke-det/16016194>

12. september 2023

Ble utsatt for blind vold – Raser mot henleggelse

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/ble-utsatt-for-blind-vold-raser-mot-henleggelse/16038961/>

14. september 2023

70 personer står på hemmelig liste – Fra dette rommet følger politiet med

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/70-personer-star-pa-hemmelig-liste-fra-dette-rommet-folger-politiet-med/16043079/>

23. september 2023

Klinikkssjefer slår alarm: – Nå er det helt fullt her

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/klinikkssjefer-slar-alarm-na-er-det-helt-fullt-her/15914424/>

27. september 2023

Politiet erkjenner: – Derfor er det store «mørketall»

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/politiet-erkjenner-derfor-er-det-store-morketall/15918200/>

14. oktober 2023

Her tar han livet av Bente

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/her-tar-han-livet-av-bente-henlagt-065>

14. oktober 2023

Kraftige reaksjoner på TV 2s avsløring: – Jeg er rystet

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/kraftige-reaksjoner-pa-tv-2s-avsloring-jeg-er-rystet/16131177/>

3. desember 2023

Sigrid var et helt tilfeldig offer – Den ukjente historien om drapet som rystet Norge

<https://www.tv2.no/spesialer/Nyheter/sigrid-drapet-henlagt-065/>

3. desember 2023

Dokumentar: Ble dømt for drapet – dette sier han i dag

<https://play.tv2.no/programmer/fakta/den-ukjente-historien-om-drapet-paa-sigrid-16-1917011.html>

3. desember 2023

Søsteren til drapsmannen var livredd: – Jeg tenkte «shit, der er ham»

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/sosteren-til-drapsmannen-var-livredd-jeg-tenkte-shit-det-er-ham/16218604/>

4. desember 2023

Sigrids foreldre mener datterens liv kunne vært spart

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/sigrids-foreldre-mener-datterens-liv-kunne-vaert-spart/16217296/>

4. desember 2023

Kommentar: Hvem blir den neste Sigrid

https://www.tv2.no/mening_og_analyse/hvem-blir-den-neste-sigrid/16259942/

7. desember 2023

Politiet finner ikke informasjon om at drapsmannen var erklært farlig

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/politiet-finner-ikke-informasjon-om-at-drapsmannen-var-erklart-farlig/16257244/>

9. desember 2023

Psykiater tar selvkritikk: – Trist at det måtte et drap til

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/psykiater-tar-selvkritikk-trist-at-det-matte-et-drap-til/15762382/>

10. desember 2023

Madeleine (40) spurte bare om hjelp

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/madeleine-sigrid-drapet>

12. desember 2023

Rystet etter TV 2-avsløring: – Klarer ikke å forstå det

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/rystet-etter-tv-2-avsloring-klar-ikke-a-forsta-det/16286799/>

16. desember 2023

Knivstikking og tortur legges bort av politiet

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/knivstikking-og-tortur-legges-bort-av-politiet-henlagt-065>

16. desember 2023

Betaler ut millioner etter voldtekt og vold: frykter «frikort».

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/betaler-ut-millioener-etter-voldtekt-og-vold-frykter-frikort/16305218/>

17. desember 2023

Anmeldt for å voldta barn. Her er sakene politiet la bort.

<https://www.tv2.no/spesialer/nyheter/overgrep-mot-barn-og-voksne-legges-bort-av-politiet-henlagt-065>

20. desember 2023

Stortinget krever svar fra Riksadvokaten

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/stortinget-krever-svar-fra-riksadvokaten/16306450/>

28. desember 2023

Vil endre politiet etter TV 2-avsløringer: – Vi må tenke nytt

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/vil-endre-politiet-etter-tv-2-avsloringer-vi-ma-tenke-nytt/16318515/>

31. desember 2023

Mannen skulle passes på – så ble Cathrine (39) drept

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/mannen-skulle-passes-pa-sa-ble-cathrine-39-drept/16280778/>

9. januar 2024

Får ikke henleggelse på rullebladet: – Helt uakseptabelt

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/far-ikke-henleggelse-pa-rullebladet-helt-uakseptabelt/16320232/>

15. januar 2024:

Mehl om TV 2-funn: – Tror det oppleves utrolig vanskelig

<https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/mehl-om-tv-2-funn-tror-det-oppleves-utrolig-vanskelig/16369024/>

TV 2 Nyheter og Play

Alle tv-sakene kan sees her: <https://vimeo.com/902200475/acb3473ddf>

20. august 2023

21 Nyhetene

INTRO: Dette er Anni Godager. For 10 år siden ble hun brutalt drept på jobb på NAVs kontor på Grorud i Oslo. Mannen som drepte henne ble dømt til tvungent psykisk helsevern, fordi han var psykotisk og ikke tilregnelig under drapet.

Nå kan TV 2 fortelle helt nye detaljer om alvorlige voldshendelser mannen stod bak, men som politiet henla – fordi det var tvil om hans tilregnelighet. Vi kan også avsløre at historien om Anni ikke er unik. For enkemann Are ble livet ikke som han hadde håpet.

26. august 2023

21 Nyhetene

INTRO: For ti år siden mistet Christine broren sin Kristian på brutalt vis. Kristian ble drept med kniv av en psykisk syk barndomsvenn.

Den siste tiden har vi fortalt at det er mange som er så syke at de blir farlige – men som ikke har blitt straffet fordi det er tvil om psyken deres.

Mannen som drepte Kristian hadde 74 saker på seg – som alle ble henlagt av politiet – før han til slutt ble drapsmann. Christine sliter med å forstå at mannen ikke ble stoppet – før han til slutt drepte broren.

2. september 2023

21 Nyhetene

INTRO: TV 2 har i ein serie saker avdekket at politiet har lagt bort saker mot personar som seinare blei dømde for drap, fordi det var tvil om tilregnelegheiten deira.

Bjørg Marie Hereid er ei av dem som ble eit tilfeldig offer, da ho blei brutalt drept av en psykisk syk mann i 2019. Nå kan TV 2 avsløre at politiet ikke har undersøkt om dei kunne ha stoppa nokre av gjerningspersonane før 19 personer mistet livet.

3. september 2023

21 Nyhetene

INTRO: I går fortalte vi at politiet aldri har undersøkt om dei kunne stoppa gjerningspersonen forut for 19 drap utført av psykisk sjuke som TV 2 har granska. Det trass i at samtlege hadde utført kriminalitet som seinare blei lagt bort, før dei utførte drapa. No foreslår ein av Norges mest profilerte psykologar å innføre ein drapskommisjon. Forslaget får støtte i Stortinget.

14. september 2023:

21 Nyhetene

INTRO: Denne gruppa i politiet i oslo har ei heilt spesiell oppgåve: Dei jobbar nemleg kvar dag med å følgje med på 70 psykisk sjuke lovbyterar. Fleire av dei er det mange ser på som «tikkande bomber». I Oslo har dei ei god effekt av å ha ei slik gruppe. Men dei aller fleste politistrikta her i landet har ikkje ei slik avdeling, viser TV2s kartlegging.

23. september 2023

21 Nyhetene

INTRO: I Norge dømmes stadig flere lovbytere til tvungent psykisk helsevern. Samtidig sliter sykehusene med å finne plass til dem. Nå slår landets klinikksjefer alarm. På Nordlandssykehuset har de 15 sengeplasser til sine 21 pasienter.

14. oktober 2023

21 Nyhetene

INTRO: Visste du at ein i Norge kan ta livet av eit anna menneske, uten at saka havner i domstolen?

Nå skal vi fortelle historien om 57 år gamle Bente Johansen som døydde under svært dramatiske omstende.

Tilbake sitter ektemannen hennar, Asbjørn her, som ikkje var klar over at konas døds-øyeblikk blei filma.

2. desember 2023

Den ukjente historien om drapet på Sigrid på TV 2 Play

3. desember 2023

21 Nyhetene

INTRO: Sommeren 2012 ble Sigrid Giskegjerde Schjetne bortført og drept av en alvorlig psykisk syk mann i Oslo. I dag kan vi fortelle historien om hva som skjedde med gjerningsmannen i tiden før drapet. Til tross for at han ble stemplet som farlig ble han sluppet ut i samfunnet igjen - hvor han drepte sitt helt tilfeldige offer.

4. desember 2023

21 Nyhetene

INTRO: I går fortalte vi historien om kva som skjedde i tida før 16 år gamle Sigrid Giskegjerde Schjetne ble bortført og drepen i Oslo i 2012. Foreldra til Sigrid reagerer kraftig på det som kjem frem. Dei meiner at måten helsevesenet handterte den psykisk sjuke gjerningsmannen på før drapet kosta dottera livet.

10. desember 2023

21 Nyhetene

INTRO: TV 2 har fortalt historien om hvordan Chris, mannen som drepte 16 år gamle Sigrid Giskegjerde Schjetne, ble erklært farlig på sykehuset, før han så ble sluppet ut. Seks år før Sigrid ble drept, holdt gjerningsmannen på å bli drapsmann. Vi har møtt kvinnen som ble angrepet. Hun forstår ikke hvorfor ikke Chris ble fanget opp, før det gikk så galt.

17. desember 2023

21 Nyhetene

INTRO: De fleste av oss tenker at når noen blir slått ned på gaten, utsatt for et grovt

overgrep eller knivstukket så det må sys flere sting, er dette saker som blir fulgt opp av politiet og i rettssystemet. Men dersom gjerningspersonen blir ansett for å være utilregnelig, vil politiet i mange tilfeller henlegge saken – selv om det kan være gode beviser på det som har skjedd.

TV 2 har kartlagt de mest alvorlige sakene som er lagt bort av politiet de siste årene, og fant flere hundre tilfeller av grov fysisk vold og seksuelle overgrep, blant annet mot barn. Det vekker sterke reaksjoner.

20. desember 2023

21 Nyhetene

INTRO: TV 2 har dei siste månadane fortalt om alvorleg kriminalitet utført av psykisk syke som blei lagt bort fordi gjerningspersonane ble antatt å være utilregnelige. Nå krev fleire opposisjonsparti handling.

TikTok

20. august 2023

Visste du at?

<https://www.tiktok.com/@tv2.no/video/7269328239972158752>

3. september 2023

Dette er det siste bildet av Bjørg Marie

<https://www.tiktok.com/@tv2.no/video/7274652685704482081>

3. desember 2023

Husker du Sigrid-saken?

<https://www.tiktok.com/@tv2.no/video/7308311185659546913>

10. desember 2023

Madeleine ble angrepet av en mann i 2006

<https://www.tiktok.com/@tv2.no/video/7310905320635665697>

24. desember 2023

En bestefar befølte kjønnsorganet til barnebarnet sitt

<https://www.tiktok.com/@tv2.no/video/7316090868312722721>

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/179P6-fsWO1VEZV4iLpjlvU8O6INBMqdsmtxS1QQDXRc/edit#gid=0>

Vedlegg:

Vedlegg 1: «Moderdokumentet»

Vi fylte ut over 40 ulike kolonner om hver enkelt av de 19 drapbsdømte. Flere hadde nedtrekksfunksjon for enklere oversikt over svar. Her er noen utvalgte kolonner som var viktige eller ga gode nyhetspoeng:

Logging av drapssdommen:

- Født
- Navn på offer / ofre (drap)
- Dato for drap
- Dato for dom
- Alder ved drap
- Antall år siden dom
- Våpen
- Relasjon til avdøde
- Hvor skjer drapet?
- Dette sies om historikk i psykiatri/helsevesen i dommen
- Diagnose i drapssdommen
- Tingrett

Den drapbsdømte i dag

- Er vi kjent med at domfelte er løslatt ved kjennelse av tph?
- Folkeregistrert adresse pt (privat eller institusjon)

Logging info fra straffehistorikk

- Hvor mange dommer tidligere?
- Fritekst – hva slags dommer? (vold, trafikk..)
- Er tidligere voldsdømt? (husk: alt fra spytting, trusler, fysisk vold kan være kodet som vold)
- Var psykiatri et tema i dommene forut for drapet?

Tellinger fra innsyn om henleggelse

(Vi gjennomførte mange tellinger, her er noen eksempler):

- Antall 065 henleggelse totalt
- Hvor mange mennesker (inkludert offentlige tjenstepersoner) var direkte rammet av de anmeldte forholdene som ble henlagt på 065?
- Antall 065-henleggelse med kode «vold»
- Antall 065-henleggelse for større materielle ødeleggelse og hærværk (kodet som: grovt skadeverk, brannstifting, skadeverk, ruteknusing, tagging)
- 065: Hvor mange forhold (dato for hendelsen) siste 12 mnd før drapet?

- Hvor mange 065-henleggelse (dato for påtaleavgjørelsen/altså selve henleggelsen) siste 12 mnd før drapet?
- Kjent innleggelse i psykiatrisk institusjon mindre enn to år før drapet?

Status helsetilsyn/granskning

- Opprettet tilsyn etter denne drapssaken?
- Lenke til tilsynsrapport
- Utfall tilsyn
- Etat som gransket (Statsadvokat? Fylkesmann? Fylkeslege? Helsetilsyn eller annet?).

Vedlegg 2: Smartinnsyn

1	Opplysninger TV 2 har fått fra Kripas			Vi ber om at dette fylles ut av politiet											
2	Distrikt	Forhold henlagt med kode 065	Årstall forhold registrert	Saksnummer	År for hendelse	Kjønn Gjerningsperson	Alder Gjerningsperson	Obs: Var dette en sak med flere gjerningspersoner	Kjønn fornærmet	Aldersgruppe fornærmet	Mer info om hva som skjedde - noen få setninger	Asted for hendelse	Relasjon mellom offer og fornærmet	Eventuell skade (hvis dere har)	Eventuell kommentar fra politiet
3															
4	Vest politidistrikt	1456 Misbruk av overmaktsforhold	2016												
5	Vest politidistrikt	1404 SAKSUELL OMGANG MED BARN U / 16 AR (§ 196)	2017												
6	Vest politidistrikt	1452 Voldtekt til samleie	2017												
7	Vest politidistrikt	1451 Voldtekt u. samleie	2018												
8	Vest politidistrikt	1451 Voldtekt u. samleie	2020												
9	Vest politidistrikt	1451 Voldtekt til samleie av barn under 14 år	2020												
10	Vest politidistrikt	1452 Voldtekt til samleie	2021												
11	Vest politidistrikt	1464 Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år	2022												
12	Vest politidistrikt	1464 Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år	2022												
13	Vest politidistrikt	1795 grov kroppsskade	2016												

Til venstre, i blått, var opplysningene vi hadde fått fra Kripas, om sakene vi hadde identifisert som spesielt interessante. Vi ba politidistriktene fylle ut alle kolonner i gult, med forklarende tekster under hvert punkt (kursiv). Her kan du lese nøyaktig hvordan skjemaet var satt opp:

- Saksnummer

Skriv gjerne saksnummer på saken i kolonnen under

- År for hendelse

Årstall for hendelse (som kan være noe annet en forholdets registreringsår)

- Kjønn Gjerningsperson

Skriv kjønn i kolonnen under

- Alder Gjerningsperson

Velg riktig aldersgruppe i rullegardinmeny fra rad 4 og nedover (gjelder alder på hendelsestidspunktet)

0-14 år
15-19 år
20-29 år
30-39 år
40-49 år
50-59 år
60-69 år
70-79 år
80-89 år
90-99 år

- Obs: Var dette en sak med flere gjerningspersoner?

Sto flere gjerningspersoner bak samme hendelsen? Eks overgrep begått av flere personer, blind vold utført av to menn? Da kan du i så fall utdype dette i fritekstfelt under.

- Kjønn fornærmet

Skriv kjønn i kolonnen under

- Aldersgruppe fornærmet

Velg riktig aldersgruppe i rullegardinmeny (gjelder alder på hendelsestidspunktet)

- Mer info om hva som skjedde - noen få setninger holder

Eks: En mann hadde vært på kino i Oslo sentrum og skulle gå til t-banen ved Nationaltheatret. Da ble han brått angrepet av en tilfeldig person, angrepet bar preg av blind vold. Offeret ble slått i hodet og ryggen gjentatte ganger med en jernstang.

- Åsted for hendelse

Eks: privatbolig, t-banen, på arbeidsplassen, på en psykiatrisk institusjon.

- Relasjon mellom offer og fornærmet

Eks: Nær familie, lærer på skolen, bestefar og barnebarn, tilfeldig forbipasserende på gaten.

- Eventuell skade (hvis dere har)

Eks: Offeret ble innlagt på sykehus, hadde 10 stikkskader fra kniv, offeret er i dag blind på det ene øyet, barnet sliter med å konsentrere seg på skolen etter overgrepene og har gått til psykolog i to år.

- Eventuell kommentar fra politiet

Noe annet dere ønsker å legge til?